

STRATA

İLİŞKİSEL SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

STRATA: İLİŞKİSEL SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Dört aylık yaygın süreli dergi

(Hakemli akademik dergi)

İmtiyaz Sahibi: Phoenix Yayınevi adına Ünal Sevindik

Genel Yayın Yönetmeni: Özlem Akkaya-Vefa Saygın Öğütle

Sayı Editörü: Semiray Yücebaş

Kitap Değerlendirme Editörü: Funda Sönmez Öğütle

stratadergikitapinceleme@gmail.com

Yayın Kurulu: Aksu Akçaoğlu, Polat S. Alpman, Alim Arlı, Özgür Arun, Ozan Aşık, Aslıhan Aykaç Yanardağ, Özgür Budak, Barış Büyükokutan, Güney Çeğin, Sinan T. Gülhan, Sanem Güvenç-Salgırlı, Barış Mücen, Nazlı Ökten, Gülbin Özdamar Akarçay, Nadir Suğur, Çağdaş Üngör, Semiray Yücebaş

Bilim ve Danışma Kurulu: Feyza Ak Akyol, Erhan Akarçay, Bekir Balkız, Didem Danış, Saniye Dedeoğlu, Koray Değirmenci, Ayşe Durakbaşa, Gökçen Ertuğrul, Aylin Görgün Baran, Neşe Gurallar, Mehmet Nuri Gültekin, Barış Gürsoy, Meltem Karadağ, Sevcan Karcı, Alp Yücel Kaya, Onur Kınlı, Hüseyin Köse, Ceren Lordoğlu, Meral Özbek, Ahmet Özcan, İbrahim Şirin, Ümit Tatlıcan, Elif Yeneroğlu, Egemen Yılığür, Mesut Yücebaş

Strata Sekreteryası: Gülşah Kurt, Hilal Sevlü, Tolga Ulusoy, Öznur Yılmaz

14. Sayı: Kasım 2023, Ankara.

ISSN: 2667-6079

Yönetim Yeri:

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1. Kızılay/Ankara

Tel: 0 312 419 97 81 pbx • Faks: 0 (312) 419 16 11

Phoenix Yayınevi

©Phoenix Yayınevi Tüm Hakları Saklıdır.

www.phoenixyayinevi.com

Baskı:

Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd.Şti.

Sertifika No: 25931

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48

Dağıtım: Siyasal Kitabevi

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1 Kızılay/Ankara

Kapak tasarım ve dizgi: Gamze Uçak

İletişim Adresi:

<https://stratadergi.org>

stratadergi@gmail.com

strata@strata.com

*Bu dergide yayımlanan makaleler, yazarlarının sorumluluğundadır.

Editörün Takdimi Semiray Yücebaş	5
Eleştirel Fiziki Coğrafya: Deprem Fiziki Coğrafyanın Nesi Olur? Neyi Olmalıdır? Muhammet Öksüz	9
Medyada Deprem ve Bilim Haberleri Mesut Yücebaş	33
Deprem Felâketinin Dünyevileşmesi Cem Orhan	59
Deprem Sonrası Antakya’da Şiddetin Devamlılığı, Toplumsal Acı ve Dayanışma Şule Can	93
6 Şubat Depremleri ve Kültürel Mirasın Korunması için bir Sivil Girişim: Antakya Institute Faruk KILIÇ	109
Kumdan Kentler: Afetin Toplumsal Boyutları Aksu Akçaoğlu	125

6 Şubat Depremi ve Sonuçları Üzerine
Strata Dergisi Açık Oturumu
Vefa Saygın Ögütle, Özlem Akkaya, Semiray Yücebaş,
Polat S. Alpman, Alim Arlı, Tolga Ulusoy, Hilal Sevlü

131

Editörün Takdimi

Semiray Yücebaş*

Depremi ardından eksik bir sayı...

Elli binden fazla insanın yaşamını yitirdiği, kentlerin çehresinin değiştiği bir anda tozun toprağın arasında peşine düşülen bedenler için nöbet tutanların gölgeli yüzlerine yansıyan umudu, öfkeyi, yılgınlığı, yardıma koşanların çaresizliğini veya kararlılığını; politik bedenin iflasını ve demir filizlerinden yeniden canlanışını; delen, öğüten, kazan ve toplayan iş makinelerinin seslerinin arasında kaybolan yalvarışları anlatmayı başaramadığımız, başarıma ihtimalinin bulunmadığı eksik bir sayı bu sayı ne yazık ki.

Sayının hazırlanışı sırasında bu eksikliği sürekli olarak hissettik. Hiçbir girişimiz bize bir şeylerin tamamlanmış olduğu hissine ulaşmamızı mümkün kılmadı. Eksik kaldı. Depremi yarattığı sancuları, depremin toplumsal sonuçlarını veya depremin yıkıcılığının nedenlerini ve buradan çıkarılacak dersleri veya afet sonrası yenilenmesi gereken bir toplumsallığa ait belirtileri taşıyıp taşımadığını yeteri kadar ele alamadık. Ancak akademik çabanın tüm duygusal alana uzanamayan özgüvenini yine de arkamıza aldık. Bilimsel çabanın toplumsal değerlerle kurduğu çatışmalı ilişkisinin yaratıcılığına inandık. Sayıyı hazırlarken depremin toplumsal boyutlarına temas etmenin zorluğunu her adımda hissettik.

Derginin bu sayısı depremi jeolojik bir zemin hareketinden daha öteye taşıyacak bir akademik tahayyüle ihtiyacımız bulunduğu düşüncesiyle hazırlanmaya çalışıldı. Şüphesiz salt jeolojik bir bağlamda depremi ele almanın, daha sonra alınması gereken önemler için ortaya koyulan reçetelerin hazırlanmasında veya depremin doğasının anlaşılır kılınmasında önemi göz ardı edilemez. Bu yöndeki bilimsel çalışmalar sayesinde katmanların, fayların ve çatlakların haritasını çıkarmak mümkün hale gelebilmektedir. Ancak depremin ya-

* Doç.Dr., Gaziantep Üniversitesi- İletişim Fakültesi.

rattığı çatlakta açığa çıkan toplumsal ilişkiler ağı farklı bir perspektife sahip olmayı gerekli kılar. Bu çatlaktan süzülen imgeler, gerek sıradan karşılaşmalar gerekse de günümüz medyasının elektronik alt yapısından geçerek karşımızda biter. Çatlak, tüm toplumsal ilişkilerin vahametini ya da geleceğe dair muhtemel olanakları açığa çıkarmıştır.

Bu çatlaktan süzülen ışığa biraz bakmakta fayda var. İlk olarak kent imgesinin yaşadığı sarsıntı tüm kentlerimizin yıkılabilir bir aynılıkta standartlaştığını gösterir. Kentlerin yeni mahalleri birbirine benzedikçe aynı şekilde yıkılacak gibidirler. Benzer bir durum binalar için de geçerlidir. Daireler birbirlerinin içine geçebilir; banyodan yatak odasına yeni kapılar açılabilir, tüm katlar bir katı sıkıştırabilir ya da bina denen mekanla beraber tüm dünya yan yatabilir. Bizi dış dünyadan ayıran yapı, bize dışsallaşır. Eşyalar ise ayrılır, yayılır, ve kredileri henüz ödenmemiş olduklarını gösterircesine karşımıza düşmanımız olarak dizilir. Hayatımızı yansıttığımız nesnellerimiz ve onların bize aktığı değerler birbirlerinin içine geçerek üzerimize üşüşür. Bu yaratıcı bir yıkım değil, toplumsal bir öz yıkımdır. Çünkü içinden yine geçilir, yeniden aynı kentler inşa edilir, iş makinelerinin neşeli civıltıları her yanı tekrar kuşatır.

Depremın yıkıcılığının bir eşitlik taşıdığı iddia edilir. Deprem zengin, yoksul, üst, alt herkesi aynı kategoriye koyar. Oturduğumuz bir evin müteahhidinin veya yetkili mercilerinin yaptıkları ve göz yumulan hataları onun yıkımına sebep olabilir. Bu herkesin başına gelebilir kuşkusuz. Ancak depremin karmaşık sınıfsallığı, onun yıkımına dair tesadüfün maksimize edilmesinde yatar. Bir talih meselesidir kurtulmak ya da kaderdir ölmek. Onlar mı şansızdır, biz mi çok talihliyizdir? yanıt bulamayız. Oysa deprem, eşitlemekten ziyade yeni ayrımlar üretir. Onun yıkıcılığının nedeni olan toplumsal ayrımlar, adları ölüm ve yaşam olan yeni ayrışmalara neden olur.

Deprem yaşam ile ölüm arasındaki ayrım kadar yoksulluk ve yoksunluğun derinden hissedilmesini yeniden üreten mekanizmaları da açığa çıkarır. Depremle yoksulluk ve yoksunluğa talimli olma halimizin kalıcılığıyla yüzleşiriz. Hepimiz hazırlıklıyızdır ona. İşlerin ters gitmesi durumunda neye nasıl dayanacağımıza, yardımlaşmaya nasıl el vereceğimize, acıyı nasıl deneyimleyeceğimize dair öngörülerimiz mevcuttur. Alışkındır bir kere yoksunluğu ense-mizde hissetmeye...

Dergimizin bu sayısında yukarıda girizgah yaptığımız kimi toplumsal hususları elimizden geldiğince, yazarlarımızın katkılarıyla masaya yatırmaya çalıştık. Örneğin Muhammet Öksüz, eleştirel fiziki coğrafyanın karşılaştığımız afetlere yönelik daha geniş bir perspektif sunabileceğine işaret ederek yaşadığımız depreme farklı bir akademik bakışla yaklaşabileceğimizi ortaya koyma-

ya çalıştı. Öksüz'ün özellikle eşitsiz güç ilişkileri ve mevcut sermaye düzeni ile depremin yarattığı çaresizlik arasında var olan bağlantıya vurgu yapması ilgi çekiciydi. Mesut Yücebaş ise çalışmasında bilim gazeteciliğinin deprem sırasında nasıl bir niteliğe sahip olduğuna odaklandı. Yücebaş deprem sürecindeki bilim haberlerinde medyadaki genel kabullerin etkili olduğuna ve kamuoyu oluşturmaya yönelik bir bilim haberciliği anlayışının hayata geçirilmesinde eksiklikler bulunduğuna işaret etti. Deprem felaketlerine ilişkin söylemlerin nasıl dünyevileştirildiğine odaklanan Cem Orhan da çalışmasında deprem ve felaket olgusuna ilişkin bakışların geç antik çağ ve sonrasında Hıristiyan ve Müslüman ortaçağ dönemindeki meşru söylem tekelinin nasıl kurulduğunu inceledi. Orhan ayrıca eski metinlerdeki teleoloji ve kehanetlere yönelik söylem taktiğinin doğa ile insan arasındaki karmaşık ilişkileri bir kozmik anlatıya indirgeyerek önlemeye çalıştığı karmaşayı nasıl arttırdığına odaklandı. Sayımızda ayrıca özgül bağlamlardaki deneyimleri ön plana çıkaran yazılara da yer verildi. Şule Can, Antakya'da şiddetin tarihsel bir gerçeklik olduğunu ve bunun deprem sonrasında yaşananlarla da tekrarlandığını vurguladı. Can ayrıca Antakya'da deprem sonrasında kişisel deneyimlerini de işe koşarak var olan dayanışma ağlarının önemini altını çizdi. Yaşanan son depremler ve kültürel mirasın korunmasına Antakya özelinden değinen Faruk Kılıç ise yazısında, sivil toplum kuruluşlarının deprem bölgelerindeki faaliyetlerine özellikle kültürel mirasın korunmasına yönelik çabalarına yoğunlaştı. Kılıç çalışmasında kültürel mirasın korunması için faaliyet gösteren bir sivil girişim olarak "Antakya Institute"yi merkeze aldı. Son olarak Aksu Akçaoğlu, değini olarak kaleme aldığı ve kentin tarihsel evrelerine temas ettiği yazısında afetin toplumsal boyutlarına ve geleceğe dair bazı önerilere yer verdi.

Elinizdeki sayıda ayrıca bir yuvarlak masa toplantısına da yer verildi. Yuvarlak masa toplantısında Özlem Akkaya, Polat Alpman, Alim Arlı, Vefa Saygın Öğütle ve Semiray Yücebaş depremi farklı toplumsal boyutlarıyla ele aldılar. Ancak yine de bir şeyler hep eksik kaldı.

Tüm kaybettiklerimize....